

DE DAYROOM VAN SKAGEN

Met de neus op de fictie gedrukt

In het kielzog van de big band van het Hilversums Conservatorium belandden mijn vader en ik begin 1992 in Disneyworld. Het orkest, op tournee door Florida, verzorgde er een openluchtconcert, met als gevolg het bijzondere privilege om de wereld van Mickey Mouse en Co achter de schermen te kunnen meemaken. Aan de ingang werd door de organisatie een gedragscode gecommuniceerd. Of veeleer: opgelegd. Backstage mochten bijvoorbeeld geen foto's worden gemaakt. Een groepslid dat het er toch op waagde, kreeg van een official een uitbrander die me altijd is bijgebleven. De boodschap was duidelijk: onder geen beding mocht de illusie worden ontkracht. In Disneyworld is de enig toegestane werkelijkheid een onwerkelijkheid.

In zoverre de Disneywereld symbool staat voor mainstream Amerika, is hij een van de geliefkoosde thema's van de New Yorkse schrijver Don DeLillo. Sinds *Americana*, zijn debuutroman uit 1971, ont-popte DeLillo zich als chroniqueur van de Amerikaanse gemediatiseerde samenleving. De personages in zijn oeuvre worden omstuwd door visuele prikkels die als werkelijk worden gepercipieerd, terwijl ze eigenlijk fictief zijn. In *The Day Room* (1986), een van de twee toneelwerken die de vooral als romancier bekend staande DeLillo schreef, is dit in hoge mate het geval. *The Day Room* bestaat uit twee op het eerste gezicht vrij op zichzelf staande bedrijven. In het eerste bedrijf slaan twee ziekenhuispatiënten een praatje met elkaar. De ene, Budge, houdt niet op met babbelen, de andere, Wyatt, is zwijgzaam. Hun gesprek wordt onder-

broken door een met baxters overladen patiënt die op de psychiatrische afdeling blijkt thuis te horen, gevolgd door twee dokters die ook al psychiatrische patiënten blijken te zijn. DeLillo drijft de verwarring ten top als ook Dr Bazelon, Wyatts huisspecialist, als patiënt ontmaskerd wordt en zelfs Budge deel van het opgezet spel lijkt. Uiteindelijk is het onmogelijk om uit te maken wie of wat werkelijk is en wie of wat niet. DeLillo schetst een wereld waarin het onderscheid tussen werkelijk en onwerkelijk compleet is vervaagd. Kortom: een wereld die synoniem is met de Verenigde Staten, zou de Franse socioloog Jean Baudrillard zeggen. In het tweede bedrijf van *The Day Room* diept DeLillo een motief uit dat hij in het eerste even heeft aangeraakt, namelijk het theater. Hij voert er enkele cultuurtoeristen in op die op zoek zijn naar een theatergroep, het Arno Kleingezelschap, dat telkens op de meest onverwachte plekken opduikt en er mythische toneelvoorstellingen speelt die niemand ooit heeft gezien. Aan het slot van het stuk blijken de toeristen patiënten te zijn van hetzelfde ziekenhuis waar het eerste bedrijf zich afspeelt, gebruikers namelijk van de *day room*, een afgelegen ruimte waar psychiatrische patiënten de dagen doorbrengen met televisie kijken, toneel spelen enzovoorts. Opmerkelijk in dit tweede bedrijf zijn onder meer de uitspraken die DeLillo over het theater doet. Enige spot is hem niet vreemd in de portrettering van de haast manische en gewichtigdoenerige theatertoeristen die van het ene continent naar het andere vliegen,

op zoek naar een gezelschap dat ze enkel van horen zeggen kennen. In het discours van een zogenaamde actrice van het Arno Kleingezelschap schemert dan weer een ondertoon door die elders in het stuk afwezig blijft. Wat een acteur van andere mensen onderscheidt, is een groter doodsbesef, meent zij. Het gevolg van dat inzicht is echter een vlucht, geen confrontatie. Een acteur verbergt zich achter een personage 'om zich af te schermen van de feiten': 'We kunnen de dood niet ontmoeten op onze eigen voorwaarden', aldus de actrice. In de mate dat haar opvattingen kunnen worden gelijkgeschakeld met die

zocht, waarin de tekst centraal staat, maar waar ook plaats is voor andere media als film, video, muziek en zelfs een vleugje dans. De voorstelling begint met de ettelijke keren onderbroken conversatie tussen Budge en Wyatt, bij SKaGeN Bruin en Wit geheten, die door de spelhouding van Bruno Vanden Broecke heel erg naar het theater van Cie. de Koe neigt: je stelt je voor dat dit licht-filosofische gekeuvel eindeloos kan blijven duren, steeds helder en spitant, zonder noemenswaardige ontwikkeling of climaxen. In vergelijking met het origineel is dit gesprek korter, en als orgelpunt van de

DeDayRoom SKAGEN Foto Giannina Urmeneta Ottiker

van de schrijver, maakt DeLillo's denken hier een vreemde bocht. In een wereld waarin werkelijkheid en onwerkelijkheid niet van elkaar te scheiden zijn, denkt het theater, zelfs al gaat het ervoor op de loop, aanspraak te kunnen maken op enige vorm van realiteit. Wat maakt dat een acteur? Tot een wijze? Of tot een gek?

In zijn bewerking van *The Day Room*, *DeDayRoom*, heeft het Antwerpse collectief SKaGeN DeLillo's eerste bedrijf gecompriemd en voor diens tweede bedrijf een speels, veelvormig alternatief ge-

scène fungeert hier het door Budge/Bruin verwoorde beeld dat kinderen zich voorstellen dat wat ze zien, uitsluitend in functie van hen bestaat –dat een straat bijvoorbeeld een tijdelijk decor is dat wordt afgebroken eens zij er gepasseerd zijn. Wanneer Budge/Bruin de conversatie afbreekt en met een ontregeld lachje het toneel verlaat, gaat het voordoek open, bestaande uit het soort vaalwitte gordijn dat je in sommige ziekenhuiskamers aantreft. Meer dan een eerste bedrijf wordt de openings-scène zo een proloog voor wat